52507/1

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

Modo excitandi PTYALISMUM, et Morbis inde pendentibus:

QUAM

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex auctoritate Reverendi admodum viri

GULIELMI WISHART, S.T.D.

ACADEMIAE EDINBURGENSIS PRAEFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI *conſenſu,*

et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICAE *decreto;*

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,
ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

JACOBUS GRAINGER, SCOTO-BRITANNUS.

Pridie Idus Martii 1753, hora locoque ſolitis.

Argento melius perſolvunt omnia vivo
Pars major; miranda etenim vis inſita in illo eſt.

FRACAST. Siph.

EDINBURGI:
Apud HAMILTON, BALFOUR, et NEILL;
M,DCC,LIII.

316722

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

CLARO ET PHILANTHROPO VIRO,

JOANNI CRAUFURD

ARMIGERO,

INVICTAE LEGIONIS PULTENEYANAE

TRIBUNO STRENUO,

TAM SUADA QUAM MARTE EXIMIO;

NEC NON,

RELIQUIS EJUSDEM LEGIONIS PRAEFECTIS,

MORIBUS, FORTITUDINE, FAMA PRAESTANTIBUS,

AMICIS CHARISSIMIS,

BENEVOLENTIAE, GRATITUDINIS, CULTUS,

ERGO,

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM

D. D. C. Q. DEVOTISSIMUS

JACOBUS GRAINGER.

DISSERTATIO INAUGURALIS

DE

Modo excitandi PTYALISMUM, et morbis inde pendentibus.

QUAEDAM de modo Ptyaliſmum excitandi, et morbis inde pendentibus monere, hujus diſſertationis propoſitum eſt.

DUORUM, et ultra ſaeculorum experientiâ, Ptyaliſmum, mercurio in ſanguinem recepto, provocatum, luis venereae remedium potentiſſimum eſſe, jam conſtat; ſed, quoniam haec labes, utcunque dira, vitaeque humanae infeſta, ſaepe morbis aliis, qui hydrargyroſim forte non ferant, implicatur, horum primos, ſicut a claris practicis enumerantur, ſtrictim attingamus.

1mo, IN re medica, ſtabilitum eſt, quod quando plures morbi complicentur, ei, qui vitae praecipue minetur, primo ſuccurrendum.

Hinc, in ſiphylico, malo acuto, vitam minante, tentato, ſalivae proritatio non eſt excitanda.

2do, Sed in pathologicis quoque, evacuationem novam, ingruente, fluente quavis periodicâ vitae ſalutarî, nunquam ſolicitare, axioma eſt.

Haec liquido patent.

3tio, Sed quid faciendum, quando morbis diuturnis, ut ſaepe fit, implicatur virus venereum?

Hic reverâ maturo judicio opus eſt, quippe, quoniam permulta mala chronica a lue venerea oriantur, an huic vel alteri morbo originem debeant, judicatu difficile eſt.

Si a lue ortum trahant, nil mali extimeſcendum, quoniam, causâ hydrargyroſi ſublatâ, tolluntur effectus.

Sed, ſi morbus ab alia peregrina materia pendeat, quaenam praxis? In univerſum, ſi ſputi proritatio malum chronicum vel penitus inſanabile redderet, vel ſubito vitae minaretur, a mercurio abſtinere convenit.

Sed, quoniam a quibuſdam practicis in morbis nonnullis, quibus ſanandis reverâ confert, et in aliis, quibus ex mea propria experientia, obeſt, praedicatur hydrargyroſis,

horum

horum praecipuos ſpeciatim memoremus: et primo.

4to, Obstructione viſcerum tentato, multi in medicina celebres exitialem fore Ptyaliſmum proclamant; et ſane ſi in ſchirroma abierit obſtructio, vel altius morbum infigeret, vel vaſa rumperet mercurius; ſed, ſi recens ſit obſtructio, quid tam, praemiſſis praemittendis, materiam immobilem adeo permeat, ac ſputatio? Febrem quippe ſemper, quae deobſtruentium rerum longe potentiſſima eſt, accendit. Aſt, in pus reſolutâ materiâ obſtructâ, anne ſalivae excitatio prodeſſet? A pleriſque, nec injuria, damnatur; attamen ulcera interna, mercurio parcâ copiâ exhibito, ſaepe faeliciſſime ſanantur; ſanatis, nil obeſt, quo minus excitetur Ptyaliſmus.

5to, In hydrope thoracis, improbatur hydrargyroſis; et ſane ſi ſanguinis craſis diſſolvatur penitus, ſi laxentur nimis ſolida, hoc eſt, ſi vires vitae frangantur, ſputationis copioſae excitatio neutiquam convenit, parcae, prodeſt. Aquam e pectore, mercurio praecipue, plus unâ vice feliciter eduxi. Ab hydropicis facillime ſputum elicitur; nimium humores cito corrumpit, haemorrhagias exitiales,

ales, ſaepe producit, gangraenas, mortem arceſſit. Raro luem veneream concomitatur.

6to, In ſcorbutica ſanguinis dyſcraſia, quoniam in hoc teterrimo malo, vaſorum cohaeſio ſic minuitur ut a leviculo etiam impete frangantur, ſimulque humorum putredo ingens adeſt, improbatur nec injuria ſalivatio.

Militi ſiphylico, gingivarum putredine, et femoribus, &c. maculis lividis nigris interſtinctis, mercurii crudi drachmam unam inungebam veſpere. Die inſequenti ſputum verum mercuriale magna copia effluxit, et rite ad decimum diem proceſſit, tunc mala, labia, oris interna intumuerunt valde, dentium infirmitas ingens ſequebatur, fere omnes exſcreavit, et quod mirum, mole auctos. Halitus commilitones foetore vix tolerando percuſſit. Sanguinis multum foetidi, immo gingivarum quotidie exſpuit. Erat urina foetidiſſima, craſſa, parca, fere nigra. Animo defecit ſaepe. Omnia, quae alias, ad effraenem ſputationem cohibendam, cum ſucceſſu uſurpaveram, adhibui. In pejus ruebant Symptomata, moribundus erat Miſellus. Tunc vinum cum aromatibus decoctum, et elixirem vitrioli, ſingulis horis dedi. His, vires brevi redierunt, ſanguis, et tandem ſputum, ſiſtebantur. Eo-

rundem

rundem uſu diuturniore, maculae, tumor, &c, tandem evanuerunt; attamen per tres menſes militis officio fungi nequibat. Lues venerea ſaepe comitem habet ſcorbutum verum.

7mo, In ictericis, ſed perperam, damnatur hydrargyroſis; nam modo evacuantia et balneae tepidae praemittantur, hepar obſtructum, niſi in ſchirrum concreverit, ſemper expedit. Ter, morbum regium lui aphrodiſiacae implicatum, in Flandria vidi.

8vo, In inſania interdicitur ſputatio. Et reverâ, maniaco furenti, mercurium ad ſputum provocandum, exhibere, ſanae non mentis conſilium videatur; ſed quoniam melancholici et morbo hypochondriaco affecti, ſaepe viro venereo tentantur, ſeſe ſaepius tentatos autumant; an tali enixius petenti conveniret hydrargyroſis? Hoc ſedulo expendi meretur.

Quoniam conſortium, quo corpus cum animo unitur, ignoratur fere, morborum plurium rationem, in quibus animi vis praeſertim affici videtur, ut et therapeiam exquiſitam, tradere non eſt. At melancholia, et morbus dictus hypochondriacus, magna ex parte, in vi imaginationis conſiſtunt. Itaque, de his luculenter diſſerere non datur. Sed et cor-

pus,

pus mutationes quaſdam ſubit, quarum ductu, noſmet ex anguſtiis expedire conemur. Bilis acris primum, dein viſcida, et demum picis inſtar atra fit; quin et ſanguinis ipſius habitus in melancholia craſſus eſt et tenax, nigroque colore. Unde inciſa cadavera, cerebrum ſiccum, ſanguiniſque canales atro ac lento cruore diſtentos oſtendunt. Et in malo, (quamvis et corporis reliquum infeſtat), hypochondriaco dicto, maxime vitiantur imi ventris viſcera, quorum ſingula, pro natura ſua, et uſibus vitae quibus accommodata ſunt, afficiuntur; prae caeteris vero laborat jecur. Bilis craſſior et tenax, in canaliculis ſuis haerens, hos opplet, inflat, &c. Hinc in utroque morbo, adſunt et humorum lentor, et laxitas vaſorum. Sed mercurius Ptyaliſmum provocans, utrique cauſae medetur; ſanguinem fundit, vaſa ſtimulat, obſtructa deplet, febrem accendit, (vide λ). Ergo in melancholico, incipiente ſaltem, et hypochondriis laboranti, utilis eſſe debet. Ratiocinio quoque aſſentitur experientia. Plurimis hypochondriacis, ſputo proritato, et mentis et corporis ſanitatem reddidi.

Addendum tamen eſt, quod nimia in his nunquam erat ſputatio, quod urinae viae ſemper

per apertae manebant, quod alvum eccoproticis gummoſis ſemper poſt triduum ſolicitavi, quod animos ſpe gratâ erectos tenui, quod vires, generoſis ſtomachicis datis, omni molimine ſuſtentavi, et, finito ptyaliſmo, iter longum ſuſcipiendum ſuaſi.

9no, Sed inſultibus epilepticis quati ſolito, an ſalivatio proritanda? Epilepticum lue laborantem, ſemel ad ſputationem ſat copioſam inunxi; ſeptimana 3tia, ſubito ſpaſmis, epiſpaſtico pone aures, et venae jugularis ſectione, diſcuſſis, os firmiſſime occludentibus corripiebatur. Declinante quoque ſputo, dum in ſella ſedebat, humi ſubito cecidit convulſus, omni ſenſu privatus: minuta 8 fere duravit paroxyſmus. (Hoc, aliis ſiphylicis nunquam morbo comitiali obnoxiis, poſitione erectâ ſedentibus, accidere ſaepe vidi). At in poſterum hac paſſione laceſſitis, ſputum elicere nunquam tentabam: ſed, quando labem veneream comitabatur epilepſia, mercurium ſepties ſublimatum, praemiſſis evacuantibus debitis, cortici peruviano, caſtoreo, chalybi, immiſcui; luem ſic ſemper, niſi valde ſaevam, immo una mo bum caducum ſemel ſanatum vidi.

10mo. Sed quandoque cum nervorum reſolutione conjungitur lues, quid fieri oportet?

Haec

Haec mala atrocia implicita ſedulo expendi merentur; artificibus quippe, mercurium familiariter quotidie tractantibus, vel fumos ejus haurientibus, ſpaſmi, nervorum reſolutiones, ut fidi ſatis auctores tradunt, ſolennes ſunt; immo nonnunquam et olim notabantur, et hodie, peractâ ſputatione praeproperâ, membra reſoluta, videre eſt. Anne ergo abſtinendum? In aetate provectiori, longo jam a tempore paralyſi parente, ptyaliſmum provocare inſaniae eſſet. Sed quando minuuntur tantum calor, ſenſus, motus, alicujus membri, in homine etiam aetate adulta, caſomelas, cum remediis quae fibras roborant aromaticis, adjuncto chalybe, rem luculentius peragit: fortaſſe quoque, parca ſalivatio a rariſſime illito mercurio his malis mederetur: hunc caſum tractandi nunquam mihi copia fuit.

11mo, Sed in utero geſtantibus quid faciundum? Hoc ubique nimis ſaepe evenit. Salivatione plenâ excitatâ, vel abortum facit faemina; vel nutrimento idoneo fraudatur miſellulus; vel, ſi in utero non pereat, in lucem ſuſceptus, vilem plerumque et infirmam animam trahit, peccatorum parentum martyr

martyr luctuoſus. Quapropter ſatius, vel parcam omnino ſputationem educere, vel potius, alterantis formâ, mercurium ſuſpenſâ manu adhibere.

11mo, Sed nullum morborum (a 4 ad 11.) contagionem veneream comitari demus. Nonne aliquando ſymptomata etiam venerea, quae ante inunctum mercurium curari debeant; vel quibus ſanandis impar, immo funeſta foret ſaliva proritata, dantur? Ad priorem claſſem, oris interni ulcera, ophthalmiae referuntur; alteri, contagium carie oſſa tenuia narium &c. erodens, vires nimis proſtratas, vel morbo jam veteri, vel ſputo ſaepe fruſtra tentato, praecipue annumero.

1. At ulcera oris, quamvis primo difformia et hiulca, ſemper ante peractam ſputationem ſanantur. Sic quoque inflammationes quotidie, ſalivâ fluente, decreſcunt. 2. Sed quando oſſa narium inficiuntur, ſerpit cito lues, quam citiorem etiam reddit hydrargyroſis. Hoc in miſero nuper, exercitus olim venuſtiſſimo, comprobatum vidi. Quamvis enim tantum libras duas, nycthemerae ſpatio, exſpuit, inde tamen capitis dolor multum intendebatur, ſpaſmi muſculos faciei ſaepe convellebant, naſus cecidit, et viciſſim aliena loquebatur.

Haec longo decocti lignorum et alterantium uſu amovere tentatum eſt; vixit nimis diu ſpectaculum luctuoſum, parum mente conſtans, inſultibus diris epilepticis ſaepe quaſſum, pulmones ſemper tuſſi rejiciens.

3. Quando vires, morbo jam veteri, vel ſputatione, in noſtra regione, ſaepius incaſſum elicitâ, valde proſternantur; cardiaca, euchyma adhibenda, et quamprimum ad coelum tepidius migrandum eſt.

12mo, Sed ſi nihil horum (a 4 ad 12.) quo minus provocetur ptyaliſmus, impediat; inter practicos, utrum corpus praeparari debeat annon, lis eſt. Sydenhamus noſter, et qui in verba illius addicti ſunt, omnem corporis praeparationem vires frangere, ac praeſtare, nihil omnino agere, quam importune ſatagendo nocere, ſtatuunt. E contra, Aſtruccius harum rerum auctor luculentiſſimus, et practicorum plerique contendunt, quod ſemper quantitas et craſſitudo ſanguinis venae ſectione minuenda; quod purgantibus everrenda cacochylia eſt; et denique quod partium ſolidarum erethyſmus, (ut via facilius mercurii efficaciae in ſanguinem paretur,) balneationibus tepidis, niſi ſymptomata funeſta praecipitari ſalivationem ſuadent, laxandus eſt. Anne ergo

ergo ſunt ſiphylico cuivis, nimia quantitas, lentor ſanguinei laticis nimius? in morbo fractis, vix ſanguinis ad vitae munia peragenda ſatis eſt; ad hoc plerumque in talibus, tenuis nimis eſt. Anne tunc foret medici prudentis conſilium ibi V. S. celebrare, repetere? Sed in plethora, et hinc plerumque in exercitu, repetita ſanguinis miſſio convenit. Omnes ſiphylicos, aquâ tepidâ ſemel, ſtrigoſos cum farina ſaepius abluo; hoc ſummi momenti eſt. Dum catharſis et cibi ſolidioris abſtinentia, et, ad pravam illuviem, in primis viis ſaepe haerentem, educendam, corrigendam, et ad diarrhoeam praecavendam proficiunt.

13tio, HIS rite peractis, lanulâ ſuccidâ, quippe de anni tempore eclectico parum ſolicitus ſum, probe induatur aegrotans; eligatur cubiculum ſatis amplum, ab aëris externi injuriis tamen rite tectum; et tunc de modo mercurium exhibendi conſiderandum eſt.

1mo, INTER medicinam facientes, quaenam methodus maxime tuta, efficax maxime eſt hydrargyroſim excitandi, acrius diſputatur: omnes fere mercurii praeparationes, in praxi ſatis frequente per novem annos, adhibui. Suffitus plerunque dira ſymptomata excitat, cerebrum turbat, &c.; et quamvis ozaenae

et

et ulcerum oris curatio huic permitti queat, nullus cinnabare accenſo, unice ſalivam proritare tentet. Argentum vivum intus ſumptum, etiam aliis additis, vel penitus ſpe ſputi aegros lactat, vel nimia ejus quantitas requiritur. A viridi mercurio ſtatim plerumque vitiatur ventriculus, alvus funditur, eſt draſticus nimis; precipitatum album intus adhibui nunquam, nunquam corroſivum ſublimatum, ſed mercurii crudi affuſione, et ſublimatione iteratâ retuſum ſaepiſſime: aequâ vero comparatione inſtitutâ, aquilam albam, ſaepius nauſeam, vomitum, diarrhoeam, tormina creaſſe, incertiorem fuiſſe, appetitum ſemper plus proſtraviſſe, quam mercurius cuti illitus inveni. Anne frequens, alvi fluxus calomelani ſuperveniens, ab ejus acrimonia, vaſa exhalantia inteſtinorum, praecipue vero magnam glandulam ſalivalem, pancreas dictam, irritante, pendere videatur? quapropter nunc, caeteris miſſis, niſi quaedam calomelanos uſum ſuadeant, unguento utor.

R. Argenti vivi per alutam colati, et probe a peregrinis defaecati partes duas, axungiae porcinae recentis partem un. et dimid. tritu longo in parva terebinthinae quantitate extinguatur, et tunc cum axungia, in formam unguenti incorporetur. Hocce unguentum ſatis

tis forte eſt; et mitius, additâ axungiâ, pro delicatulis, pueris, &c. reddi poteſt. Ad focum brachia, axillae primo, poſtea inguen, femora, tibiae, linteo calido bene detergantur, fricentur; ad focum, cuivis harum partium, fortiter unguenti hujus quantum capit drachmam mercurii m. et v. per triduum, os ſolicite inſpiciens, illino: quarto die ſi vel nulla vel parva futuri ptyaliſmi appareant ſigna, bis iterum drachmam unam affrico, et dein quid ſit futurum cras attentus expecto. Sed tunc ſi nec halitus, nec os internum, quod raro fit, mutationis dent ſigna, die ſexto bis iterum eandem quantitatem (ſemper partem fricandam aquâ ſaponaceâ calidâ lavans, linteo calido detergens) inungo. Hoc argenti vivi pondus, niſi ſe per vias inteſtinales irruens profundit, fere ſemper in glandulas ſalivales patentes, numeroſas, ſanguinem copioſum recto fere tramite a corde recipientes, effectus proprios edit; vel per poros cutis ſudorem ingratum exhalat; vel denique per renes, quod rarius, ſe praecipitans, urinam faetidam copioſam fundit. Sed ſi nulla horum accidunt, quod reliqui eſt ex duabus mercurii unciis eodem modo illino, et dein alterum diem ſedulus

dulus animum attendo. Tunc quidem, ſi non mutentur oris interna, quod rarius eſt, ventriculum radice braſilienſi ipecacuanhâ dictâ, et nonnunquam grano uno vel altero emetici flavi addito, concutio; fortiori raro utor. His plerumque brevi poſt erumpit ſputatio.

Ante quatuor annos, me remedium in ſale abſinthii, ad vires mercurii in ſanguinem tuto, cito expediundas, inveniſſe gloriabar. Nupera vero pericula a me caute adhibita, quod, quamvis nonnunquam effectus mercurii fundentes ſumme promovet, huic mirae ignis ſoboli non eſſe ſemper fidendum, monſtrant. Ubi vero tres uncias illeveris, nec inde ſputum elicitur, ſalis abſynthii ſemiſcrupulum bis die in idoneis poculis per duos vel tres dies propinare poſſis. Nihil noxae ab illo, immo potius appetitum firmiorem, et urinam valde auctam vidi.

2do, In inunctionibus nunquam uncias quatuor tranſcendo, et probe memini ne vel hâc quantitate, ſputum in quodam proritatum. Aſt enormiter per duas ſeptimanas, ſudavit aeger, et epidermidem fere totam tanquam exuvias poſuit. His, ſiphylica mala curabantur. Erat attamen halitus oris vix ferendus, et

et genae intumuerant. Uncia una vel altera, modo priora obſerventur, eſt quantitas ad ſalivae debitam copiam proritandam, in pleriſque accommoda; laudabilem vero hydrargyroſim ſemunciâ ſaepius excitatam vidi.

13mo, Sed lento gradu ſic ſputum elicere, eſt ſummi omnino momenti. Mercurius eſt ſemper remedium anceps. Deſidioſus, et quaſi ſui officii oblitus in corpore aliquando videtur; tunc vero ſubito, collectis viribus, et omni ſuo terrore armatus, erumpit, et miſerum peſſundat. Hinc, ab uſu argenti vivi nimis praecipitato, olim mors vel morte pejora mala ſequebantur, et adhuc hodie nimis crebro ſequuntur.

14mo, Prodit ſe ſalivatio his ſignis praecipuis:

(α) Calent primo oris interna, praecipue circa veſperem, injucunde ſapit ſputum, in diverſis hominibus diverſiſſimum.

(β) Tument, rubent, calent, dolent, genae, labia. Gingivarum, facile ſanguinem foetidum fundens, eſt tumor fungoſus. In quodam ante ſalivationem, a gingivis valde tumidis, ſemilibra, et ultra ſanguinis atri erupit.

(γ) Foetet intollerandum ſpiritus; hic foetor a mercurio maſſam ſanguineam diſſolvente

vente, ſales oleaque ejus volatiliora reddente; hoc eſt, a ſanguinis inducta putredine vera pendet. Hoc ulterius ſequentibus patebit.

(δ) Stupent, vaccillant dentes. Quemdam ὀδονταλγία ſoeviſſima per totum fere ſputationis tempus vexatum vidi. Illi omnes capilli deciderunt.

(ε) Intus mala, ſtigmatibus, praecipue circa ductuum ſalivalium ora, cineritiis, olentibus notantur. Lingua tumet, albet ſuperius; ductum Whartonianum ulcuſculá generis ejuſdem, ſaepe et margines, et linguae apicem, valde dolentia, conicae quippe et fungiformes papillae margine frequentes, molles ſunt, ibique majores quam alibi, deturpant. Hinc guſtatus pervertitur, loquela, manducatio impediuntur.

(ζ) Hoc tempore quoque efflorescit plerunque cutis, et hebetatur viſus.

(η) Auditum ſputantium nonnunquam imminutum, aliquando acutiorem, doloroſum, ſed tunc ulcuſculum maxillam inferiorem prope articulationem obſidebat, vidi. Surditatem quoque perfectam, in juvene ulcuſculis oris et veli palatini venereis laborante, in caſtris recordor. Anne a tuba Euſtachiana tumore

more compreſſa? Vitiis oris mercurio diſcuſſis, rediit auditus.

(θ) Ex ulcuſculis, ſanguis, ſaepe magnâ nimis copiâ, noctu praecipue, craſi diſſolutus, male olens, funditur. Provenit a genis ſaepiſſime, a gingivis nonnunquam, a lingua ſaepius, a faucibus aliquando, a dente carie exeſo rariſſime. Ad hunc compeſcendum, et os interne mitigandum, ribeſiorum gelatinam aceto vel vino rubro ſolutam, prae reliquis accommodam inveni.

(ι) Sputum hoc tempore pleno rivo manans, a ſaliva, odore, colore, ſapore, valde differt, acidis mineralibus vero, ut quidam ſcribunt, ne vel minimum tumultum ciens unquam vidi. Saepe deficit mane; e lecto vero ſurgere, corpus tantiſper exercere, et liquores tepidos affatim ſorbere, iterum promovet.

(κ) Procedente ſalivatione, minuuntur reliquae ſecretiones, excretiones. 1mo, parum urinae reddit veſica, eſt ea colorata, acris, foetida, aliquando etiam ſanguine parum tincta, ſedimentum deponens. 2do, Alvus quoque aſtricta manet; ſaepe nihil foecum, per unam, duas, raro tres ſeptimanas, fundentem, videre fuit. Sed confert excrementi partem,

poſtquam mercurius in glandulas oris vires probe exeruerit, calore induratam, peſſario quovis, vel clyſmate miti, ſingulis ſeptimanis ſubducere. Melius ſic curſum Ptyaliſmus abſolvit. Febris, cephalagia (de quibus λ) minuuntur, immo fortaſſe, alvi fluxus praecavetur, certe dolor atrox, a faecibus in lapideam fere duritiem compactis, finito Ptyaliſmo proveniens, eluditur, minuitur. (vide 19. 2.) Confert quoque haud parum, urinam nonnihil promovere. 3tio, De inſenſili perſpiratione nihil habeo dicere; ſed ſemper magis rite procedit hydrargyroſis, ſi initio ſudor, et poſtea madoris foetentis parum per porulos cutis emanet. Eſt optima ſalivationis vicaria ſudatio hoc modo excitata, vid. 13. 2.

(λ) Febricula ſemper, febris aliquoties adeſt. Sanguis hoc tempore miſſus, eſt craſi diſſolutus. Tetrum odorem ſtatim exhalans, vix ſeparans, citiſſime putreſcens, in auras diſſlans, abiens. Pulſus ad 100, 110, 120, et ſi nimius calor cubiculi eſt, ad 130, et ultra acceleratur. Capitis dolor plerunque urget.

(μ) Vigilia. Sputantes raro, nunquam alte dormiunt. An a mobilitate, tenuitate, calore, pondere aucto, putredine (γ θ λ) ſanguinis id pendet? Annon phyſiologicis demonſtratur

monſtratur, partes tenuiores, ſolidiores, ſphaericas ſanguinis, fere recto ductu, magnâ copiâ, cerebrum alluere? Certe quicquid ſanguinem minuat, velocitatem, ſtimulos demulcendo, diffringendo, tardet, quicquid in cerebro congerat, ſomnum conciliat.

15mo, HAEC ſunt ſputationis praecipua ſigna: quo modo rite fluat, ut diſſeramus, jam reſtat; et primo, de cubiculi calore pauca monere liceat.

(*a*) IN calore cubiculi, etiam primi ſputum excitantes medici Itali, &c. erraverunt, in hoc etiamnum practicorum plurimi peccare videntur. Calor ſani in regione noſtra eſt 90 vel 96 grad: hic calor, febre excitatâ, (λ) ad 100, vel ultra, aſcendit. Sed, ſi calor cubiculi, a 50 (qui eſt medius, in noſtro coelo, caloris gradus) ad 100, vel ultra, ut ſaepe fit, intenditur, quae non extimeſcenda ſunt?

(*b*) 1mo, ACCENDITUR febris: 2do, cephalalgia ſaevior fit: 3tio, tumet ſtupendum facies: 4to, vox plane, linguâ vel extus tumidâ indecore haerente, vel intus immotâ manente, intercipitur: 5to, nimia ſputatio, foetidiſſima, ſaepe cruenta: 6to, difficillima redditur deglutitio: 7mo, vigiliae urgent: 8vo, ſpiritum anheli ducunt: 9no, ventriculi nau-

ſea,

ſea, vomituritio: 10mo, ſanguinis multum ab ore exſcreant, a pulmonibus tuſſiunt: 11mo, tormina, ſedes cruentae vexant: 12mo, animo ſaepe deficiunt: 13to, delirant, quid multa? 14to, moriuntur.

(*c*) Annon calor nimius fere ſimilia in ſano producere quit? In caſtris, in itineribus, atrociſſima ab inſolatione vidi. Et quid, quaeso, in febribus acutis, putridis, malignis, efflorescentiâ comitatis, pejus eſt calore immodico?

(*d*) Horum ſymptomatum haec fortaſſe eſt ἀἰτιαλογία. Vis aeris calentis ad 96 gradum, totum ſanguinem, primo ſerum, cruorem lentius, donec utraque in volatilem et foetidum halitum, (experiente egregio Hallero) exiguâ faece relictâ, abeant, ſolvit. Sed calorem cubiculi hunc gradum ſuperantem ſaepe nimis notavi. Hinc fit putridus (quippe mercurius naturâ ſanguinem putreſcentem reddit) ſanguis, hoc eſt, acris, ſtimulans, venenatus fere; inde ſymptomata ad numeros 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12.

Ad haec, calore febrile omni rareſcunt humores, extenduntur ſolida, extenditur et gluten intermedium; ergo cohaerent minus; ſed et momentum, ut et velocitas, mercurio adhibito, ſanguinis augentur; immo et fibrae

et

et humores putredine tabeſcunt, diffluunt; ſed eſt putridus iam ſanguis. (vid. γ, θ, λ, *d*.). His fibrae teneriores ſolvuntur, diſrumpuntur; effluunt liquores acriores. Hinc ſymptomata ad numerolos 8, 10, 11, 13, 14, et reliquorum 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, incrementum.

(*e*) Annon et ſanguinis putredo, (caeteris miſſis) ab ignoto quovis ab aere recepto in inſpiratione, minuitur in ſanis? Certe hoc quodcunque eſt a fervore cubiculi corrumpi videtur.

(*f*) Sed et pathologiae aſſentitur θεραπεία. Praecaventur plerunque a ſuſpenſa mercurii inunctione, a calore cubiculi temperato: curantur antiſepticis, vino, camphora, cortice, acidis vegetabilibus praecipue, purgantibus blandis, e. g. ſenna, cum tamarindis, cremore tartari; decocta, aſtringentibus, auſteris, calore moderato.

Cuidam quadragenario, tabe veneriâ laboranti, mercurii unciam unam adhibui. Ad tres libras viginti quatuor horarum ſpatio ſputum effudit. Secunda ſeptimana, antequam e vita diſcederet, uxor moerens, ut viſerem, rogabat. Moribundi quidem prae ſe ferebat ſpeciem; ſtragula ſanguine maculabantur,

matulam

matulam ſatis largam tum ſanguinis ſemiplenam, omni momento cruorem tuſſi per os rejiciendo, fere implevit. Erat cubiculum injuſſu meo fervens, foetens; vix ſpiritum ducere poſſem; praeterea morbo pulmonico olim obnoxius fuerat. Femora ſtatim ligavi, focum fere extinxi; elixirem vitrioli in vino rubro, ut et doſim pulveris ſtyptici exhibui; his, cito quies impetrata erat; uncias tunc quatuor ſanguinis e pedibus eduxi: ſiſtebatur haemoptoe, et ne rediret, mercurii vires catharſi revellendo, curavi.

g. Anne ergo frigori exponendus eſt ſiphylicus? neutiquam. A frigore ſuſcepto dira oriuntur mala. Neque hoc, etiam aliis ejus effectibus omiſſis, mirum, ſi cum Sanctorio conſideremus, quod, ex ciborum libris octo, quinque (nullâ, inhalatorum humorum his viis quoque difflantium, habitâ ratione) in auras abeant, videatur. Haec perſpiratio merito inventoris nomine inſignita, aquâ ſubtiliſſimâ praecipue, forte oleo, certo ſale volatili, &c. tritu, calore, a mercurio volatilioribus redditis, conſtat. Sed haec tam copioſa excretio (forte in ſputantibus minuitur) ſic mutata et acrior longe facta, ut et ſputatio ipſa, retropelluntur. Retropulſis, partes corporis

poris infirmiores, minus frigori obnoxias, maxime dilatabiles, occupant. Hinc vel 1. haemoptoem, vel 2. lateris, vel 3. laryngis, 4. vel articulorum inflammationem, vel 5. alvi fluxum, aliaque multa, ut fert aegrotantis genius, ſemper vero febrem arceſſit, accendit. Curatur 1. haemoptoe ut F. 2. conveniunt nimis doloroſo, cruento, ventris fluxui revellentia, ſennae cum tamarindis decoctum, rhei tinctura, acida cum aromaticis, antiſepticis conjuncta, adſtringentia. 3. Febrem et inflammationes, ſanguis detractus, lavacra tepida, diluentia, humorum putredinem arcentia, diaphoretica mitiora medentur. 4. Reliqua mala eandem fere medelam, ac ſi reverâ erant morbi non a ſputo cohibito provenientes, ſuſcipiunt. Fomentis, induſiis calidis, immo forte doſi alterâ unguenti, his (1. 2. 3. 4.) diſcuſſis, ſputatio revocanda eſt.

h. Hinc quoniam, et a caloris exceſſu, et a frigore ſuſcepto, tam dira fluant; gradum quo teneri debet ſiphylicus, ſummi determinare momenti eſt. Sed quoniam nonnulli et caloris et frigoris aliis magis patientes ſunt; temperamenti, aetatis, anni tempeſtatis ratione variandus eſt iſte. Sed, in univerſum, quoniam corpus aëre circumfuſo calidius eſt,

et

et omnis febricitat ſputans (*vid.* λ.) ſexageſimum gradum thermomet. Fahrenh. modo cubiculum ab aëris injuriis ſolicite defendatur, hyeme etiam, calidum ſatis inveni. Æſtate vero foculum tantum, niſi m. et v. permitto. Immo aeſtate, ſaepe ptyaliſmum proritatum, feliciter ad finem perductum, in horreis novi.

MILITI cuidam, habitus ſanguinei, 30 annos nato, intemperato, poſt 12 mille paſſuum iter, et V. S. proximo die ſatis largam, pro ophthalmia, labiorum tumore, ſcabie ſiccâ fatiſcente, flavâ obductorum, oris interni ulceribus, dum reliquas cutis partes vel ſcabies eadem, vel puſtulae purpuraſcentes, vel lividae deformabant, collega nuperus, D. Robertus Murdagh, calomelanos grana quinque, cras ſemidrachmam pilularum cochiae ſumpturo, in conſerva roſarum H. S. dedit. Diluculo militum manus, cum quibus erat, ad Vagniacum in Cantio ultra 20 millia paſſuum contendere cogebatur; cum ſociis et noſter (quippe erat ſtrenuus) quamvis tempeſtas erat frigidiſſima, nivoſa, iter fecit. His, ſymptomata priora excanduerunt; quapropter, itinere finito, ſtatim ſe ad lectum contulit. Mane proximo, copioſa vera mercurialis ſputatio erupit,

erupit, quam, quoniam brevi legioni Belgium adnavigandum erat, ſiſtere iteratâ V. S. et catharſi repetitâ, &c. neceſſe fuit. Sed his non obſtantibus, per quinque dies, quibus libras quindecim ſputi effudit, perſtitit. Interea temporis, facies ſcabioſa tumida, idoneis fovebatur, et unguento mitiſſimo mercuriali curabatur, dum os, aquâ calcis et melle Ægyptiaco colluebatur ſaepe. His, cito evanuerunt, integrum cathartica perſtiterunt, et ſanus brevi poſt cum legione mare trajecit.

16. Sic caloris gradu ſtatuto, de poculis et diaeta ſiphylicorum parum dicere reſtat. Militibus bibenda quae ſequuntur exhibeo, ℞ lactis P. 2. aquae (cui incoquitur panis bis cocti Q. S.) P. 1. coquantur, adde ab igne remotis, aquae cinnamomi, Q. V. Infuſum quoque ſalviae cum ſaccharo edulcoratum, vel decoctum vulgare farinaceum, vel cereviſiam tenuem cum pane toſto, vel denique Thee ipſum; loco meliore natis eadem, et vini aliqualem portionem concedo. Sit victus nutriens, cardiacus, pullorum juſcula, gelatinae, &c. His, magis par eſt unuſquiſque ptyaliſmo ferendo, dolores, hilaritate quadam demulcente, minuuntur, ſputi copia au-

getur, et quod grave eſt, macilentia, a qua tabem heu nimis crebro ortam vidi, praecavetur, N. B. antequam bibat ſiphylicus os colluere quovis liquore ſemper expedit.

17mo. QUAMVIS caloris moderamen, et parca mercurii inunctio, tam multa praeveniunt; et quamvis idoneis ingeſtis foveatur hydrargyroſis; nonnulla tamen, quae niſi coercita, aut vitam periclitant, aut ptyaliſmum vanum reddunt, in ſtatu aliquando accidunt. Inter haec eminet dyſenteria ſemper atrox, ſaepe funeſta.

A. MORBUM ſatis cognitum non hujus eſt loci deſcribere, liceat tantum obſervare, quae excernuntur valde foetere, vulgo cruenta, et quod, dum ſedes et tormina vexabant, ſputum copiâ auctum, ſaepiſſime notavi, dyſenteria vero fatiſcente, tunc et hoc fatiſcit, iterum uſu unguenti circumſpecto ſolicitandum.

1. SI dyſentericus naturâ vegetus plethoricus ſit, ſanguinem minuere caute expedit venaeſectione. Emeticum olim adhibere mihi erat ſolenne; ſed multa mala, praeſertim ſanguinis fluxus, inde orta vidi (nec mirum ſi γ θ λ conſideremus) quapropter rem nunc potius alvum ſolventi miti (9. 2.) committo. Si vero multum laboret ventriculus, oxymele

ſcillitico

ſcillitico, cardui benedicti vel florum chaememeli infuſo, parum concuti poſſit.

2. Ad dolorem ſtatim ſedandum, omnes, nec immerito, laudanum Sydenhami collaudant.

Sed haec (1. 2.) ſaepe fruſtra adhibentur, et perit miſer, niſi antiſeptica, quorum latiſſime patet claſſis, praeſertim aromatica et acida, theriaca, vinum, ſerum rhenanum, opem ferant. Non videntur eſſe tam tuta acida mineralia; quoniam, ut mihi clariſſ. patronus D. Andreas St. Clarius inter colloquendum de hac praxi innuit, acidis mineralibus argentum vivum per ſe innocens, corroſivum, venenatum devenit. Nec in praxi civili ſuadeo. Attamen in exercitu, elixire vitrioli vino auxiliante, ſaepe hoc malum feliciter diſcuſſi. Annon acetum theriacale egregie proficeret?

His plerumque diaphoreſis blanda, quae eſt hujus mali criſis tutiſſima, promovetur. Aeger lecto continendus eſt.

3. Electuarium diaſcordii et aſtringentia ad medelam quoque aliquid faciunt.

B. Si (1.) ultra modum intumeſcat facies, et (2.) ulcuſcula amygdalas depaſcant, foveatur quovis diſcutiente ſpirituoſo facies, mu-

tentur

tentur caute tibialia, et quae glandulae colli operiunt. Ad (2.) ulcuſcula detergenda, ſananda, hordei vel ficuum decocto, addito melle roſaceo, os colluere oportet. At utraque (1. 2.) curanda, alvum leniter ſubducere, pedes in aquam tepidam immergere, epiſpaſticum pone aures ponere auctor ſum.

Post haec, nonnunquam tonſillas ſtigmatibus gangraenoſis notatas obſervavi territus. Unicum remedium eſt, glandulas haſce, tribus quatuorve in locis, vulneribus ſatis profundis ſcalpello incidere, quae melle roſaceo vel aquâ calcis, adjectâ mellis Aegyptiaci aliquâ portione, curanda ſunt. Niſi his ſuccuratur citiſſime, ad gulam ſerpit malum et exitiale eſt. Hoc eo magis lynceis oculis inſpiciendum eſt, quia et dolor et calor febrilis imminuta videntur. Hae ſunt induciae admodum fallaces; dum enim incautus nihil periculi ſubeſſe (ut probe monet cl. Archiater Mead) et aegrotum in vado eſſe praedicit, pulſus vacillans, facies pallida, inquietudo ſumma, ſudores frigidi ſe invicem excipientes, ſputi ceſſatio, fatum inſtans praenuntiant. Gangraenâ curatâ, non eſt iterum ſollicitanda hydrargyroſis; ſed alio quovis modo e corpore eliminandum eſt virus venereum.

C Haec ſunt dira ſymptomata: ſed et lethum,

thum, a perpetua liquidorum rejectione, utcunque illa deſiderentur, nonnunquam ſequitur. In actu efferveſcentiae bibatur miſtura antiemetica a clariſ. Riverio deſcripta, parum addito laudani Sydenhami. Enemate ſubducatur materiae infeſtae pars. Applicetur ventriculi regioni panis toſtus, vino rubro tinctus, cum olei nucis moſchate p. e. portiuncula: commode quoque apponitur cataplaſma theriacale Dentur et acida prius laudata.

An tali conveniret aquae fontis frigidae poculum?

D Et denique, ſi ſputi quantitatem ſuſtinere non poteſt aegrotans, liquanda alvus, interdum etiam ducenda; mutanda ſunt caute tibialia, induſia, ſtragula; quia haec, ptyaliſmum, mercurio nonnihil imbuta, focillant. Hoc jam quoque tempore, ſulphuris ſemidrachmam ter die exhibere, in conſuetudinem venit. Anne ſulphur in linimenti formam, cum butyro vel axungia redactum, et cuti illitum, ptyaliſmum nimis ſaevientem inhiberet? Sed et aceſcentia, et quae ad literulam *(f)* commendantur, in immodica hydrargyroſi proficient.

Minima quantitas nycthemerae ſpatio debeat eſſe bilibra, maxima quintuſſis vel ſextuſſis.

E.

E. Eadem tentanda ſunt, ſi extra debitum (de quo 18) protrahitur, ut ſaepe fit in phlegmaticis, ſputatio. His quoque ſudor, ſpirituum accenſorum ope elicitus, proficit. Colluatur quoque os gargariſmo quovis aſtringente ſiccante.

Haec denique ſunt magis ſolennia, quae in ſtatu hydrargyroſeως accidunt; ſed et haec rarius, modo quae ad 14 in fine, et lit. *b.* laudantur, obſerves, evenient.

F Inusitatiora ſunt paralyſis, torpor, ſtupor, ſpaſmi, &c.

18vo, Quamdiu foveri debeat, tantum uſu magiſtro doceri poteſt, hydrargyroſis; caeteris paribus, donec vitia venerea evaneſcant, eſt protrahenda. Poſt tres ſeptimanas pleni ptyaliſmi, plerique taedio affici ſolent. Sed in hoc morbo ſemper ſatius plus, ſi audiens dicto ſit mercurius, et vires ſufficiant, quam parum agere.

19no, Fatiscente ptyaliſmo, augeri incipit urinae copia, nunc plerumque copioſum non adeo foetidum ſedimentum deponens; oris interna minus dolent; detumeſcit facies, dentes firmiores fiunt, et vox et cibi deſiderium redeunt; ſapidorum appetitus, ceſſat capitis dolor, nunc ſomniant.

Col-

Colluatur os aquâ calcis, melle; gingivarum firmitas alumine in vino rubro ſoluto promoveatur. Cibus caute, parce, euchymus, animalis indulgeatur.

1. Hoc tempore quoque plerumque urgere ſolet cardialgia cum aquae rejectione (Angl. *Water-braſh*) et ructu acido. Haec ſunt valde inquieta. Spiritu e cornu cervi ope ignis elicito, et ſale a lixivio abſynthii praeparato, ſtomachicis, roborantibus, victu ex animalium partibus petito, aſſato, curantur. Haec rariſſime medicum ſpe inani lactant; ſin, rad. ipecacuanhae curationem abſolvit.

2. Eadem quoque tempeſtate, quamprimum ac venter ſedis indicia dat, injiciatur ſumme lubricans clyſma. Sic faeces quae ſemper (niſi quae ad κ obſervantur) pigrae et durae ſunt, in itinere tortuoſo emolliuntur, et rectum ab illarum ſcabritie defenditur. Hujus neglectu, imi, mollis, adipoſi inteſtini, inflammationem, haemorrhoidas, &c. excitata vidi.

3. Sed et diarrhoea aliquando infeſtat. Inſpiciantur excreta, ſunt valde ab fluxu ad A diverſa, et diverſam medelam (huic enim ſymptomati nocerent acida) ſuſcipiunt. Vino rubro cui incoquuntur cortex cinnamomi vel

granatorum

granatorum, rheo, aſtringentibus, aquâ calcis (cujus miros effectus, in inteſtinorum laevitate, et dyſenteria, quatuordecim menſes veteri, nuperrime expertus ſum) emetico Braſilienſe, curatio peragitur.

4. Declinante ſic ptyaliſmo, teſtes cuticulam totam, exuvias tanquam, ponunt plerumque.

5. Et denique hoc tempore, diaphoreſim blandam, biduo quovis per ſeptimanam unam vel alteram, decocti ligni ſancti, &c. uſu promovere, proderit. Sic enim dira, ab auctoribus memorata, a mercurio in fabrica celluloſa, &c. nidulante, provenientia, praecaventur. Hoc quoque ſi quae morbi reliquiae ſuperſunt, efficaciter propellentur. Cathartica raro requiruntur, uſum quoque aquilae albae improbo.

20mo, Tandem corpus aquâ tepidâ farinaceâ, ſaponaceâ lavetur; ad veſtes conſuetas paulatim redeat convaleſcens, mutet cubiculum, aeri tandem ſereno, aprico, meridiano exponatur; et denique ruris amoenitatibus, et ab equo exercitio, ad conſuetum vitae genus revocari debeat.

21mo, Si vero, neque ruris amoenitate, neque exercitio, nec vini rubri poculis mode-

ratis

ratis, appetitus, quod raro accidit, non convaleſcat. Tincturâ ipecacuanhae ventriculum irritare prodeſt, qui, medicamentis ex chalybe, amaris et aromaticis adjunctis, tincturae praeſertim modo, quotidie propinatis, et cibos brevi expetit, et rite digerit. Aquae, vero, quae per venas hujus metalli fluxerint, remediorum omnium chalybeorum, ſunt efficaciſſimae.

22do, Post Ptyaliſmum, 1. militem ſaepe pollicis dimidio, mane etiam, longitudine ſolenni breviorem, inveni. Unde hoc? 2. unde macies ſumma? forte horum (22. 2.) ratio reputanti patebit, corpus noſtrum etiam ſanum, ſanguinis circulo, in perpetuo corruptionis ſtatu eſſe, partes liquidas exhalare, expelli, ſolida attrita, mole minuta, in circulum abrepta, cum urina, &c. exire. Haec ſubſtantiae jactura in juventute, ubi aquae et glutinis plurimum, terrae parum eſt, maxima obſervatur. In hoc ſtatu, ergo, ſi plus perdatur, quam ſanguis nutrimenti fons apponit, fiet macritudo. Sed calor febrilis, omnia liquida, olea praeſertim, a quo venuſta obeſitas, volatiliora reddendo, et ſolida deterendo, hoc eſt, plus quam opportatur, radendo, maciem facit. Sed, in ſputatione, eſt febris; (λ)

eſt quoque putredo. (γ, θ; λ). Hi effectus, pondere mercurii, mirum augentur, Hinc forte macies, hinc altitudinis diminutio.

23tio, Ptyalismo ſic feliciter peracto, macilenti etiam naturâ ſaepe fiunt obeſiores. Immo corporibus, in quibus vel ex traduce, vel a pravo victu, glandulae vitia contraxerint; humorum omnium defaecatio, vaſorum reſeratio ab hydrargyroſi, haud raro in poſterum ſanitatem praeſtant integriorem. Hoc tamen ſilentio praeteriri non debet, uſu hujus remedii, utut Herculei, nimis frequenti, robuſtiſſima temperamenta peſſundari: impar et ipſum tandem fieri, morbo debellando.

24to, Ad integritatem plenam conciliandam, et a venere abſtinentia, et ψυχρολουσια conferunt.

F I N I S.